Eesti Liikluskindlustuse Fond

Saamata jääva tulu hüvitise arvutamine
METOODIKA

DOKUMENDI AJALUGU

Versioon	Kes	Millal	Selgitus
0.1	Lauri Potsepp	14.07.2023	Alustatud dokumendi koostamist.
0.11	Lauri Potsepp	04.12.2024	Täpsustatud p 5.4.2 valemit. Kinnitatud juhatuses.
0.12	Lauri Potsepp	26.10.2026	Täpsustatud on õnnetuse eelse tulu teksti, mis enne viitas hukkunule, mitte kannatanule.

Liikluskindlustuse kindlustusjuhtumi korral tuleb kahju tekitamise eest vastutava sõidukivaldaja liikluskindlustuse kindlustusandjal või seaduses sätestatud juhtudel Eesti Liikluskindlustuse Fondil (LKF) hüvitada kannatanu sissetuleku vähenemine või tema edasiste majanduslike võimaluste halvenemine (võlaõigusseaduse § 130 nimetatud „sealhulgas sissetulekute vähenemisest ja edasiste majanduslike võimaluste halvenemisest tekkinud kahju“). Teatud juhtudel on Tervisekassal haigushüvitise osas (ravikindlustuse seadus § 26 lg 1) ja Töötukassal töövõimetoetuse osas (töövõimetoetuse seadus § 20^1) kindlustusandja või LKF-i vastu tagasinõudeõigus.

Metoodika kirjeldab hüvitise arvutamist ja maksmist enamlevinud juhtudel. Kui olukord on siin kirjeldatust erinev, siis rakendatakse metoodikas kirjeldatud reegleid lähtuvalt õigusaktides sätestatud kahju hüvitamise põhimõtetest.

SISUKORD

1 Terminid 2

2 Metoodika kasutusala 2

3 Üldpõhimõtted 3

3.1 Ajutise töövõimetuse hüvitise ja püsiva töövõimetuse hüvitise seosed 5

3.2 Lump sum hüvitised, perioodilise hüvitise asemel ühekordse hüvitise kokku leppimine 7

4 Ajutise töövõimetuse hüvitis 7

5 Püsiva töövõimetuse hüvitis 7

5.1 Hüvitist saama õigustatud isikud 7

5.2 Hüvitise maksmise periood 8

5.3 Hüvitise maksmise sagedus 8

5.4 Hüvitise suuruse arvutamise valem 8

5.5 Hüvitise ümberarvutamine 12

6 Edasiste majanduslike võimaluste halvenemisest tingitud kahju hüvitis 12

6.1 Tulu, millega arvestatakse hüvitise suuruse arvutamisel 13

6.2 Aeg, millest alates tuleks hüvitist maksta 14

7 Metoodika tähendus ja ajakohasena hoidmine 14

Metoodika on koostanud Eesti Liikluskindlustuse Fond (LKF). See on kinnitatud LKF-i juhatuses 4. detsembril 2024 ja avaldatud 2024. aasta detsembris.

1 TERMINID

Kannatanu	Inimene, kes sai liikluskindlustuse kindlustusjuhtumi tõttu tervisekahjustuse[1].
Kindlustusandja	Liikluskindlustuse kindlustusandja, kes on kindlustanud kahju tekitamise eest vastutava sõiduki valdaja tsiviilvastutuse liikluskindlustuse seaduses toodud tingimustel. Siin dokumendis peetakse kindlustusandjana silmas seda kindlustusandjat, kellel on kõnealusel juhtumil kahju hüvitamise kohustus. Juhul kui liikluskindlustuse seaduse kohaselt on selle juhtumi puhul kahju hüvitamise kohustus kindlustusandjana LKF-il, kehtib siintoodu ka LKF-i kohta. Samas näiteks ei ole LKF-il Töötukassa tagasinõude maksmise kohustust, kui LKF hüvitab tuvastamata jäänud sõidukiga tekitatud kahju.
Liikluskindlustuse kindlustusjuhtum	Liikluskindlustuse kindlustusjuhtum vastavalt liikluskindlustuse seaduses toodud definitsioonile. Siin dokumendis kasutatakse sünonüümidena kindlustusjuhtum, juhtum, õnnetus, liiklusõnnetus, avarii.
Saamata jääva tulu hüvitis	Kahju hüvitis selle eest, et inimese sissetulek või tema edasised majanduslikud võimalused halvenesid liikluskindlustuse juhtumis saadud tervisekahjustuse tõttu. Teisisõnu on saamata jääva tulu hüvitis üldine termin väljendamaks töövõimetushüvitist ja edasiste majanduslike võimaluste halvenemise läbi tekkinud kahju hüvitist.
Töövõimetushüvitis	Kahju hüvitis selle eest, et inimese sissetulek väheneb liikluskindlustuse juhtumis saadud tervisekahjustuse tõttu. Töövõimetushüvitise arvutamise reegleid on täpsustatud ka liikluskindlustuse seaduses, vt § 28, 28[1], 29 ja 30.
Edasiste majanduslike võimaluste halvenemise läbi tekkinud kahju hüvitis	Kahju hüvitis selle eest, et inimese edasised majanduslikud võimalused halvenesid liikluskindlustuse juhtumis saadud tervisekahjustuse tõttu.

2 METOODIKA KASUTUSALA

Metoodika järgi saab hüvitist arvutada üksnes juhul, kui täidetud on mõlemad alltoodud tingimused

- kindlustusjuhtum leidis aset 1. detsembril 2024 või hiljem

  Hüvitis arvutatakse juhtumi ajal kehtinud seaduse alusel. Käesolev metoodika on koostatud alates 1. detsembrist 2024 kehtima hakanud liikluskindlustuse seaduse alusel. Näiteks, kui juhtum leidis aset 10. novembril 2024 ja hüvitise maksmisega alustatakse 5. jaanuaril 2025, siis ei ole käesolev metoodika kasutatav.

- kohaldatakse Eesti õigust, st hüvitis arvutatakse Eesti õiguse järgi

  Üldreeglina kohaldatakse hüvitise arvutamisele õnnetuse toimumiskoha õigust. Samas näiteks juhul, kui Eesti kannatanule (kannatanu, kelle harilik viibimiskoht ehk elukoht on Eesti) tekitab välismaal kahju Eesti sõidukiga teine Eesti isik, siis kohaldatakse Eesti õigust.

  Ka juhul, kui Eestis saab kannatada välisriigi elanik (tema harilik viibimiskoht ehk elukoht on välismaal), siis arvutatakse hüvitis Eesti seaduste järgi.

---

[1] Kuigi VÕS kasutab termineid „kehavigastus“ ja „tervise kahjustumine“, siis siin on läbivalt kasutatud „tervise kahjustumine“ või „tervisekahjustus“. Seda põhjusel, et tervisekahjustus sisaldab endas ka kehavigastust. „KarS loobus kehavigastusest põhjendusega, et kui tervis on inimese vaimse ja kehalise heaolu seisund, siis on tervise kahjustamine suunatud nii vaimu kui ka keha vastu,“ on kirjutanud Jaan Sootak artiklis „Karistusõiguse eriosa terminitest isikuvastaste süütegude näitel (2)“.

3 ÜLDPÕHIMÕTTED

Hüvitise arvutamisel tuleb lähtuda kahju hüvitamise üldisest eesmärgist asetada kannatanu rahaliselt võimalikult lähedasse olukorda sellega, milles ta oleks olnud, kui liiklusõnnetust ei oleks toimunud (VÕS § 127 lg 1).

Kui inimene sai liikluskindlustuse juhtumis tervisekahjustuse ja

- tema sissetulek seetõttu vähenes, siis makstakse töövõimetushüvitist. Töövõimetushüvitis on
  - ajutise töövõimetuse hüvitis, kui töövõimetus on ajutine
  - püsiva töövõimetuse hüvitis (nimetatakse ka pikaajalise töövõimetuse hüvitis), kui tal on tuvastatud osaline või puuduv töövõime
- tema sissetulek seetõttu ei vähenenud, kuid tema edasised majanduslikud võimalused seetõttu halvenesid, siis makstakse edasiste majanduslike võimaluste halvenemisest tingitud kahju hüvitist

> *Näiteks, kui inimene sai enne õnnetust sotsiaalmaksuga maksustatavat tulu ja see tulu väheneb seetõttu, et ta sai liiklusõnnetuses tervisekahjustuse, siis makstakse töövõimetushüvitist ja ei maksta edasiste majanduslike võimaluste halvenemisest tingitud kahju hüvitist.*
>
> *Näiteks, kui inimene enne õnnetust ei töötanud ja tulu ei saanud, kuid tal oli see võimalus (näiteks järgmist töökohta otsiv tippspetsialist) või see võimalus oleks tulevikus tekkinud (näiteks õpilane), siis makstakse edasiste majanduslike võimaluste halvenemisest tingitud kahju hüvitist.*

Teisisõnu, hüvitatakse saamata jääv tulu, mis on tingitud liikluskindlustuse juhtumis saadud tervisekahjustusest ning see hüvitatakse, kas

- töövõimetushüvitisena (sissetuleku vähenemise katteks makstav hüvitis) või
- edasiste majanduslike võimaluste halvenemisest tingitud kahju hüvitisena

> *Seega näiteks ei hüvitata ettevõtte saamata jäävat tulu, mis tekib liikluskindlustuse juhtumi tagajärjel. Näiteks, kui liikluskindlustuse juhtumi tagajärjel saab kahjustada või hävib asi ja seetõttu jääb tulu saamata, siis seda ei hüvitata saamata jääva tuluna. Sel puhul hüvitatakse kahju, mis tuleb sellest, et juhtumis kahjustada saanud või hävinud asja ei saa selle parandamise või asendamise ajal kasutada (VÕS § 132 lg 4).*

Kindlustusandja teeb nõude käsitlemise käigus muu hulgas selgeks,

- kas sotsiaalmaksuga maksustatav tulu on vähenenud või kannatanu edasised majanduslikud võimalused on halvenenud osalise või puuduva töövõime tõttu ja
- kas ja mis ulatuses on sotsiaalmaksuga maksustatav tulu või kannatanu edasised majanduslikud võimalused on halvenenud vähenenud seetõttu, et tema töövõime vähenes kindlustusjuhtumis saadud tervisekahjustuse tõttu

> *Üksnes asjaolu, et inimese töövõime on liikluskindlustuse juhtumis vähenenud ja ta ei saa peale õnnetust sotsiaalmaksuga maksustatavat tulu, ei tähenda automaatselt, et tal on õigus hüvitisele.*
>
> *Näiteks kui inimese töövõime on vähenenud liikluskindlustuse juhtumis saadud vigastuste tõttu ja ta on lapsehoolduspuhkusel, siis ei ole tal õigust liikluskindlustuse töövõimetushüvitisele. Seda põhjusel, et ta ei ole töölt eemal mitte liiklusõnnetusest saadud vigastuste, vaid lapse hooldamise tõttu.*

Kui inimene sai kindlustusejuhtumis tervisekahjustuse, siis saab kahju hüvitamist nõuda üksnes tema ise.

> *Eeltoodud põhimõte tuleb võlaõigusseaduse § 130 lõikest 1, mille kohaselt saab sissetulekute vähenemise hüvitist ja edasiste majanduslike võimaluste halvenemisest tulenevat kahju hüvitist nõuda vaid kahjustatud isik ise. Seaduse ei näe ette isiku tervise kahjustamise või kehavigastuse tekitamise korral teise isiku õigust nõuda talle sama juhtumiga tekitatud varalise kahju hüvitamist (viide Riigikohtu lahendile 3-2-1-174-10 p 12)[2].*

[2] Varul, P.; Kull, I.; Kõve, V.; Käerdi, M.; Sein, K. Võlaõigusseadus I. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2016, lk 688

Näiteks ei saa ettevõte nõuda saamata jääva käibe või kasumi hüvitamist, mis võib tulla sellest, et töötaja sattus liiklusõnnetusse ja ei saanud tööd teha. Samuti ei saa näiteks hooldusleheI olev lapsevanem nõuda sissetuleku vähenemise hüvitist, kui ei saa tööl käia seetõttu, et hooldab oma liiklusõnnetuses viga saanud last.

Liikluskindlustuse seaduse § 33 lõige 5 kohaselt ei hüvita kindlustusandja saamata jäänud tulu, välja arvatud tervise kahjustamise või kehavigastuse põhjustamise tõttu saamata jäänud tulu liikluskindlustuse seaduses sätestatud ulatuses. Võlaõigusseaduse § 130 kohaselt tuleb inimese tervise kahjustumise või kehavigastuse tekitamise korral hüvitada sissetulekute vähenemisest ja edasiste majanduslike võimaluste halvenemisest tekkinud kahju.

Võlaõigusseaduse § 128 lõike 2 kohaselt on saamata jäänud tulu üks kahju liikidest. Lõike 4 kohaselt on saamata jäänud tulu kasu, mida isik oleks tõenäoliselt saanud vastavalt asjaoludele, eelkõige tema poolt tehtud ettevalmistuste tõttu, kui kahju hüvitamise aluseks olevat asjaolu ei oleks esinenud. Saamata jäänud tulu võib seisneda ka kasu saamise võimaluse kaotamises.

Võlaõigusseaduse § 128 toodu ei ole nõude alus ja see ei oma kuigi suurt regulatiivset tähendust.[3] Tegu on üksnes kahju liigitamisega.

Sissetuleku vähenemise hüvitamiseks makstakse töövõimetushüvitist, mille arvutamise aluseks on üksnes kindlustusjuhtumi tagajärjel tekkinud osalise või puuduva töövõime või ajutise töövõimetuse tõttu saamata jääv sotsiaalmaksuga maksustatava tulu (liikluskindlustuse seaduse § 28).

Sama mõtet kannab ka võlaõigusseaduse kommentaar, mille kohaselt sissetulekuks antud sätte (VÕS § 130 lg 1) mõttes on kõik inimese töö eest saadavad tasud, nt palk, juhtorgani liikme tasu (vt lahend 3-2-1-21-00), töövõtu-, agendi- vms lepingu alusel saadav tasu jne.[4]

Töövõimetushüvitise aluseks on kannatanu õnnetuse-eelne ja -järgne netotulu. Netotulu arvutamise reeglid on liikluskindlustuse seaduse § 29 lõigetes 2 kuni 7. Netotulu arvutamise kohta on LKF koostanud ka eraldi metoodika, vt „Kannatanu netotulu arvutamise metoodika“.

Õnnetuse-eelse tulu arvutamisel ei ole tähendust, kas inimene sai tulu tähtajalise või tähtajatu lepingu alusel. Näiteks siis, kui õnnetuse ajal oli inimesel tähtajaline tööleping, mille lõpuni oli kaks nädalat, siis ei tähenda see, et kindlustusandja hüvitamiskohustus lõppeb, kui tähtajaline tööleping lõppeb.

Sama ajavahemiku eest ei saa nõuda korraga ajutise töövõimetuse hüvitist, püsiva töövõimetuse hüvitist ega edasiste majanduslike võimaluste halvenemisest tingitud kahju hüvitist.

Näiteks võib olla olukord, kus

- inimese töövõime on pikaajaliselt vähenenud ja tal on seetõttu õigus püsiva töövõimetuse hüvitisele ja

- ta käib samal ajal tööl ning saab palka ja kindlustusandjalt töövõimetushüvitist ja

- inimene on samal ajal liikluskindlustuse juhtumi tõttu ajutiselt töövõimetu (taastusravi periood) nii, et ta ei saa tööl käia

Sel juhul makstakse taastusravi perioodi eest ajutise töövõimetuse hüvitist ja ei maksta püsiva töövõimetuse hüvitist.

Vt täpsemalt ka p 3.1.

Hüvitise suuruse arvutamisel aluseks olevat õnnetuse-eelset sissetulekut indekseeritakse arvestades keskmise brutopalga suhtelist muutust.

Liikluskindlustuse seaduse § 29 lg 9.

Hüvitise suuruse arvutamisel tuleb arvestada liikluskindlustuse kindlustusjuhtumist saadud tervisekahjustusest tingitud töövõime vähenemise ulatust[5]. Töövõime kaotuse ulatus ja sissetuleku vähenemine on omavahel eelduslikult korrelatsioonis: kui isik kaotab tervisekahjustuse või kehavigastuse tekitamise tõttu teatud protsendi oma töövõimest, siis on eelduslikult samas ulatuses vähenenud ka tema

---

[3] Varul, P.; Kull, I.; Kõve, V.; Käerdi, M.; Sein, K. Võlaõigusseadus I. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2016, lk 675

[4] *Ibid*., lk 690

[5] Liikluskindlustuse seaduse § 28 lg 1.

võime saada sissetulekut[6]. Vt ka selgitust p 5.4.1 jaotuses liikluskindlustuse kindlustusjuhtumist tingitud kannatu töövõime kaotuse määr.

> *Oluline on, et hüvitatakse saamata jääv tulu, mis on tingitud liikluskindlustuse juhtumis saadud tervisekahjustusest. Võib olla nii, et kannatanu kaotas töö muul põhjusel kui liikluskindlustuse juhtumis saadud tervisekahjustus. Kui kindlustusandja seda tõendab, siis vastavas osas hüvitamiskohustust ei ole[7].*
>
> *Vt ka lahend 3-2-1-68-10 p 10.*

Ka saamata jääva tulu hüvitise arvutamisel tuleb lähtuda VÕS § 127 lg 5 kasu maha arvamise põhimõttest – kahjuhüvitisest tuleb maha arvata igasugune kasu, mida kannatanu sai kahju tekitamise tagajärjel. See ei kehti siiski juhul, kui kasu mahaarvamine oleks vastuolus kahju hüvitamise eesmärgiga.

> *Näiteks kannatanule makstavast saamata jääva tulu hüvitisest arvestatakse tavaliselt maha riigi makstavad toetused, mida makstakse kindlustusjuhtumi tõttu vähenenud sissetuleku kompenseerimiseks, näiteks töövõimetoetus[8].*
>
> *Lisaks võiks näiteks hüvitisest maha arvestada töövõimetuse ajal töökohta sõitmiseks säästetud kulud[9], kuid kuna need on hüvitisega võrreldes suhteliselt väiksed, siis praktikas on selliste kulude maha arvamine pigem harv.*

Ka saamata jääva tulu hüvitamisel tuleb arvestada kannatanu kahju vähendamise kohustusega, st kõne alla võib tulla isiku kohustus asuda teisele tööle või lasta end ümber koolitada[10].

Sissetuleku vähenemise hüvitis ei ole tulumaksuga maksustatav summa (tulumaksuseadus § 20 lg 5).

Arvutamise vahetulemusi, näiteks keskmise brutopalga suhtelist muutust, ei ümardata.

> *Hüvitis kannatanule ja hüvitis Töötukassale on lõpptulemused, mis on ümardatud sendi täpsuseni. Kindlustusandja hüvitamiskohustus kokku on eelnimetatud lõpptulemuste summa.*

Kindlustusandja hangib saamata jääva hüvitise arvutamiseks vajalikud andmed ise, nii palju kui see on võimalik. Siiski võib olla teavet, mida kindlustusandja otse kolmandast isikust teabevaldajalt ei saa. Sellest tulenevalt eeldab kindlustusandja, et hüvitise taotleja esitab andmed, mida kindlustusandja küsib. Seni kuni hüvitise taotleja ei ole vajalikku teavet andnud, ei saa kindlustusandja hüvitist arvutada ega maksta.

> *See tuleneb ka VÕS § 448 lõikest 2.*

3.1 Ajutise töövõimetuse hüvitise ja püsiva töövõimetuse hüvitise seosed

Kui inimese töövõime on vähenenud või see puudub, siis üldreegli kohaselt makstakse püsiva töövõimetuse hüvitist siis, kui Töötukassa on tuvastanud osalise või puuduva töövõime töövõimetoetuse seaduses sätestatud korras ning töövõime vähenemine on tingitud liikluskindlustuse juhtumis saadud tervisekahjustusest.

3.1.1 Ajutine ja püsiv töövõimetus tööl mittekäiva inimese puhul

Tavaliselt tekib püsiva töövõimetuse hüvitise maksmise kohustus peale ajutise töövõimetuse perioodi. Töövõime hindamises otsuses märgitud perioodi alguseni tuleks maksta ajutise töövõimetuse hüvitist. Alates töövõime hindamise otsuses toodud perioodi alguse kuupäevast tuleks maksta püsiva töövõimetuse hüvitist, vt ajutise töövõimetuse hüvitise metoodika lk 5 alajaotus „Ajutise töövõimetuse perioodi päevade arv“ neljas lõik.

Kui inimene õnnetuse ajal ei töötanud, siis ei saa õnnetusele järgneda ka töövõimetuslehte. Kui selline inimene sai õnnetuses niimoodi viga, et tema töövõime vähenes püsivalt (näiteks inimene peab olema

---

[6] Varul, P.; Kull, I.; Kõve, V.; Käerdi, M.; Sein, K. Võlaõigusseadus I. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2016, lk 690
[7] *Ibid*.
[8] *Ibid*., lk 691
[9] *Ibid*., lk 670
[10] *Ibid*., lk 691

peale õnnetust haiglaravil ning seejärel hindab Töötukassa tema töövõime puuduvaks), siis on küsimus, mis ajast alates talle tuleb hakata maksma pikaajalise töövõimetuse hüvitist või edasiste majanduslike võimaluste halvenemise läbi tekkinud kahju hüvitist. Metoodika koostajate hinnangul tundub, et sellisel puhul tuleb pikaajalise töövõimetuse hüvitist või edasiste majanduslike võimaluste halvenemise läbi tekkinud kahju hüvitist maksta alates õnnetusele järgnevast päevast, arvestades liiklusõnnetusest tingitud töövõime kaotuseks 100%.

3.1.2 Millal lõppeb ajutine töövõimetus ja algab pikaajaline töövõimetus?

Üldreegel vt p 3.1.1 esimene lõik.

Võib olla olukord, kus inimese töövõime vähenemine või selle puudumine tuvastati Töötukassa otsusega sel ajal, kui ta oli sama õnnetuse tõttu ajutiselt töövõimetu, st inimesel oli töövõimetusleht. Üldiselt ei tohiks inimene saada paralleelselt töövõimetoetust ja Tervisekassa makstavat haigushüvitist, kui mõlema toetuse algpõhjus on sama (vt TVTS § 16 lg 2). Praktikas on see siiski võimalik.

Selles olukorras ei sõltu hüvitise suurus sellest, kas hüvitis arvutatakse ajutise või püsiva töövõimetuse hüvitise valemi järgi. Isegi kui hüvitis arvutatakse ajutise töövõimetuse hüvitise valemi järgi, tuleb töövõime kaotuse ulatusena kasutada seda protsendimäära, mis on arvutatud Töötukassa hinnangu alusel. Liikluskindlustuse seaduses sätestatud eeldus – ajutise töövõime kaotuse korral eeldatakse, et isiku töövõime on täielikult kadunud[11] – on Töötukassa hinnanguga ümber lükatud.

Kui Töötukassa on hinnanud inimese töövõimet, siis tuleb töövõimetushüvitise arvutamisel kasutada Töötukassa hinnangu järgi leitud töövõime kaotuse protsenti alates Töötukassa hinnangus toodud perioodi alguse kuupäevast.

Sellises olukorras tuleb tagada, et seltsi poolt makstav töövõimetushüvitis inimesele kokku (ajutise töövõimetuse hüvitis ja pikaajalise töövõimetuse hüvitise summa) võrdub saamata jäänud tulu summaga. Saamata jäänud tulu on selles kontekstis summa, mis arvutatakse valemiga:

$$Saamata\ jäänud\ tulu = 30\ (päevade\ arv\ kuus) \times õnnetuse\ eelne\ päevatulu - töövõimetoetus - Tervisekassa\ haigushüvitis$$

3.1.3 Hüvitis juhul, kui puuduva või osalise töövõimega inimene on ajutiselt töövõimetu muul põhjusel

Võib olla olukord, kus osalise või puuduva töövõimega inimene käib tööl ja teenib tulu, kuid ta jääb ajutiselt töövõimetuks muul põhjusel, näiteks liikluskindlustuse juhtumiga mitteseotud külmetushaiguse tõttu.

Sel juhul tuleks kindlustusandja makstava töövõimetushüvitise arvutamisel

- välja jätta päevad, mil inimene oli haiguslehel, st haiguslehel oldud päevade eest liikluskindlustuse hüvitist ei arvutata ning haiguslehel oldud päevade eest saadud hüvitisi (tööandja makstav haigushüvitis ja Tervisekassa makstav haigushüvitis) arvesse ei võeta
- töövõimetoetuse summast arvesse võtta vaid nende päevade töövõimetoetus, mille eest pikaajalise töövõimetuse hüvitist makstakse

Eeltoodud põhimõtte aluseks on see, et muul põhjusel ajutise töövõimetuse tõttu oldud aja jooksul ei olnud inimese sissetulek vähenenud liiklusõnnetusest saadud tervisekahjustuse tõttu.

3.1.4 Hüvitis juhul, kui osalise töövõimega inimene on kindlustusjuhtumis saadud tervisekahjustuse tõttu ajutiselt töövõimetu

Võib olla olukord, kus inimene, kelle töövõime vähenes liikluskindlustuse juhtumis saadud tervisekahjustuse tõttu osaliselt, on haiguslehel ning selle põhjuseks on liikluskindlustuse juhtumis saadud

[11] Liikluskindlustuse seaduse § 28 lg 1 viimane lause.

tervisekahjustus – näiteks taastusravi periood või tervisekahjustuse ajutine ägenemine, mil inimene ei saa tööl käia..

Sellises olukorras arvutatakse hüvitis nii, et ajutise töövõimetuse perioodil on töövõime kaotuse määr 100%. Päevade, mil inimene ei olnud haiguslehel, hüvitis arvutatakse selle töövõimekaotuse ulatusega, mis tuleb Töötukassa töövõime hindamisest.

3.2 *Lump sum* hüvitised, perioodilise hüvitise asemel ühekordse hüvitise kokku leppimine

Eestis ei ole lubatud liikluskindlustuse kindlustusandja ja hüvitise saaja vaheline kokkulepe, millega kindlustusandja maksab ühekordse kokkuleppelise summa (*lump sum*) kahju eest, mille täpne suurus ei ole teada (kahju suurus selgub tulevikus) ja hüvitise saaja loobub edasistest nõuetest.

VÕS § 136 lg 2 kohaselt tuleb surma põhjustamise, kehavigastuste tekitamise või tervise kahjustamise korral kahju hüvitada perioodiliste maksetena, välja arvatud juhul, kui vastavalt kahju iseloomule on mõistlik kahju hüvitamine ühekordselt makstava rahasummana (nt kulutused invavarustusele, ümberkoolitamise kulud vms). Seadusandja pole kindlustusandjale või mõnele teisele kahju hüvitamiseks kohustatud isikule jätnud selles osas hüvitise saajaga kokkuleppimise võimalust.

Kindlustusandja ja kahju tekitaja on kannatanu ees solidaarvõlgnikud. Ei saa tekkida olukorda, kus kindlustusandja ja hüvitise saaja lepivad omavahel kahju hüvitamises kokku nii, et hiljem võib hüvitise saaja nõuda kahju hüvitamist kahju tekitajalt kui solidaarvõlglaselt.

Isegi kui lähtuda teoreetiliselt, et kokkulepe püsiva töövõimetuse hüvitise või edasiste majanduslike võimaluste halvenemise läbi tekkinud kahju hüvitise tasumiseks ühekordse maksena ei ole seadusega keelatud, siis tuleb arvestada, et VÕS § 136 on dispositiivne üksnes § 106 toodud piirides. VÕS § 106 lg 2 kohaselt on tühine kokkulepe, mis võimaldab võlgnikul (kindlustusandjal) täita kohustuse oluliselt erinevana võlausaldaja poolt mõistlikult eeldatust või mis muul viisil ebamõistlikult välistab vastutuse või piirab seda. Eeltoodud sättest lähtuvalt on kindlasti tühised kokkulepped kindlustusandja ja hüvitise saaja vahel, mille kohaselt hüvitise saajale hüvitatakse ühekordse maksena summa, mis oleks oluliselt väiksem saadaolevast perioodiliste maksetena makstavast hüvitiste summast.

4 AJUTISE TÖÖVÕIMETUSE HÜVITIS

Ajutise töövõimetuse hüvitise arvutamiseks on metoodika eraldi dokumendis, vt „Ajutise töövõimetuse hüvitise arvutamise metoodika“.

5 PÜSIVA TÖÖVÕIMETUSE HÜVITIS

5.1 Hüvitist saama õigustatud isikud

Püsiva töövõimetuse hüvitist saab inimene, kes vastab kõikidele alltoodud tingimustele

- tema sissetulek on vähenenud liikluskindlustuse juhtumis saadud tervisekahjustuse tõttu
- tal on tuvastatud osaline või puuduv töövõime ning see on vähemalt osaliselt tingitud liikluskindlustuse juhtumis saadud tervisekahjustusest

  Tavaliselt on see tingimus täidetud siis, kui Töötukassa on teinud vastava otsuse (LKindlS § 28 lg 5 p 1). Kui Töötukassa ei hinda selle inimese töövõimet, siis on tingimus täidetud, kui kindlustusandja on vastava hinnangu teinud (LKindlS § 28 lg 7).

- kui tal on tuvastatud osaline töövõime, siis peavad täidetud olema töövõimetoetuse seaduse § 12 lõikes 1 nimetatud tingimused

Kui Töötukassa on maksnud inimesele töövõimetoetust, siis saab Töötukassa selle kindlustusandjalt tagasi küsida, arvestades kõiki hüvitise maksmise ja arvutamise reegleid.

Eeltoodu tähendab näiteks seda, et kui kannatanu enda osa õnnetuses oli näiteks 50%, siis arvestatakse sellega ka Töötukassale hüvitise arvutamisel.

Näiteks kui kannatanu on osalt töövõimetu kindlustusjuhtumi tõttu ja osalt muul põhjusel, siis hüvitatakse Töötukassa tagasinõudest vaid see osa, mille võrra liikluskindlustuse juhtumi järgselt saadav töövõimetoetus on suurem enne juhtumit saadud töövõimetoetusest.

5.2 Hüvitise maksmise periood

Üldreegli kohaselt makstakse püsiva töövõimetuse hüvitist alates ajast, mil Töötukassa on hinnanud inimese töövõimet ja see on liikluskindlustuse juhtumist tingitult osaline või puuduv. Vaata ka üksikasjad p 3.1.

Hüvitist tuleb maksta seni, kuni inimene eeldatavalt oleks tulu saanud, kui õnnetust ei oleks toimunud[12]. Selle hinnangu juures tuleb muu hulgas arvestada inimese tervist enne õnnetust jmt tegureid.

Näiteks lõppeb hüvitise maksmise kohustus siis, kui inimese tervis muutub muul põhjusel nii halvaks, et ta ei saaks tulu teenida ka juhul, kui ta ei oleks liikluskindlustuse juhtumis tervisekahjustust saanud.

Kahju hüvitamisel tuleb kindlustusandjal hinnata, kui kaua oleks konkreetselt see inimene saanud õnnetuse eelset tulu. Täpset hinnangut selles küsimuses teha ei saa. Metoodika koostajate hinnangul võiks tavajuhul arvestada, et inimene oleks tulu teeninud kuni viis aastat peale pensioniea saabumist.

Kõnealune viis aastat on arvutatud Põhjamaade pensioniuuringu (https://www.sm.ee/uudised/pohjamaade-pensioniuuring-eesti-inimesed-jaavad-vara-pensionile-ent-tootavad-kaua) alusel, kus 30-aastaste efektiivne pensioniiga 2020. aastal oli 60,9 aastat ja Tööturult väljumise iga 2020. aastal oli 65,7 aastat.

Kui õnnetusse satub inimene, kes töötab ja on pensionieas, siis eeltoodud viis aastat vaikimisi ei kehti. Sel puhul tuleb hinnang teha muul alusel.

Hüvitist ei maksta aja eest, mil inimese sissetulek vähenes muul põhjusel kui liiklusõnnetusest saadud tervisekahjustus, näiteks kui inimene on vangis.

5.3 Hüvitise maksmise sagedus

Hüvitist tuleb maksta kolme kuu eest ette (VÕS § 136 lg 2 ja 3).

Näiteks, kui õigus töövõimetushüvitisele tekkis 29.12.2023, kahju hüvitamise nõue esitati 06.01.2024 ja kindlustusandja maksab esimese hüvitise 15.01.2024, siis on esimene hüvitis perioodi 29.12.2023 kuni 31.01.2024 eest ja lisaks kolme kuu eest ette, st ka hüvitis perioodil 01.02.2024 kuni 30.04.2024. Järgmine hüvitis makstakse 2024. aasta aprillis perioodi 01.05.2024 kuni 31.07.2024 eest.

5.4 Hüvitise suuruse arvutamise valem

5.4.1 Hüvitis kannatanule

Kannatanule makstav püsiva töövõimetuse hüvitis ühe kuu kohta arvutatakse valemiga:

$$Hyvitis_{kannatanu} = max\left\{0; min\left\{\begin{matrix} NTEL\tilde{O}_{p\ddot{a}ev} \cdot KBP_{muut} \cdot PA \cdot P \cdot TV\% \cdot KAV\% - MH - TVT - TA \\ \left(NTEL\tilde{O}_{p\ddot{a}ev} \cdot KBP_{muut} \cdot PA \cdot P - NTPL\tilde{O}\right) \cdot KAV\% - MH - TVT - TA \end{matrix}\right\}\right\}$$

$Hyvitis_{kannatanu}$ – hüvitis kannatanule ühe kuu kohta

$NTEL\tilde{O}_{p\ddot{a}ev}$ – kannatanu keskmine netotulu päevas enne kindlustusjuhtumit vastavalt netotulu arvutamise metoodikale

KBP_{muut} – keskmise brutopalga suhteline muutus, vt selgitus tagapool

PA – päevade arv, mille eest vastav hüvitis on arvutatud, vt selgitus tagapool

P – koefitsient, mis näitab, kas kahjustatud isikul on õigus vanaduspensionile. Kui kahjustatud isikul ei ole õigust vanaduspensionile, on väärtus 1; kui kahjustatud isikul on õigus vanaduspensionile, on väärtus 0,6 (see tuleb liikluskindlustuse seaduse § 30 lg 6). Kui õigus töövõimetushüvitisele tekib vanaduspensioni eas, siis on see tegur 1,0 ja see ajas ei muutu

[12] Riigikohtu lahendi 3-2-1-92-03 p 27

TV% – liikluskindlustuse kindlustusjuhtumist tingitud kannatu töövõime kaotuse määr

KAV% – kindlustusandja vastutuse ulatuse protsent. Kindlustusandja vastutuse ulatus võib olla väiksem kui kogu kahju. Kindlustusandja võib hüvitist vähendada kahjustatud isiku enda osa võrra tekkinud kahjust

MH – muu hüvitis, mida kannatanu saab kindlustusjuhtumis vähenenud töövõime tõttu saamata jääva sissetuleku kompenseerimiseks, v.a Töötukassa poolt kannatanule makstud töövõimetushüvitis ja Töötukassa makstud töövõimetoetus. Siia hulka ei kuulu vanaduspension.

TVT – kahjustatud isikule Töötukassa poolt makstud töövõimetoetus vastava perioodi eest, mida saab hüvitise arvutamisel arvesse võtta, vt selgitus tagapool

TA – tasaarveldatav summa, kui kindlustusandja on arvutanud hüvitise eelduslike sisendite põhjal ja täpsed andmed on hiljem kindlustusandjale teatavaks saanud. Näiteks ei tea kindlustusandja hüvitise arvutamisel kahjustatud isiku netotulu pärast kindlustusjuhtumit kuude eest, mille eest hüvitist makstakse. Seega ei saa kindlustusandja hüvitist arvutada täpsete sisendite järgi. Järgmisel hüvitise maksmisel tehakse tasaarveldus.

NTPLÕ – kannatanu netotulu vastaval perioodil pärast kindlustusjuhtumit vastavalt netotulu arvutamise metoodikale

Keskmise brutopalga suhteline muutus

Hüvitise suuruse arvutamisel aluseks olevat õnnetuse-eelset sissetulekut indekseeritakse arvestades keskmise brutopalga suhtelist muutust.

Kuivõrd hüvitise aluseks on kannatanu õnnetuse-eelne sissetulek ning hüvitise maksmise aeg on pikk, siis tuleb seda muuta vastavalt sellele, kuidas oleks eeldatavalt kannatanu sissetulek muutunud. Seda ei ole võimalik täpselt teada saada. Seetõttu on metoodikas tehtud eeldus, et kannatanu sissetulek oleks muutunud samamoodi, nagu muutub keskmine brutopalk Eestis.

Perioodiliselt makstavat kahjuhüvitist saab indekseerida selle indeksiga, mis arvestab kahjuhüvitise suuruse aluseks olevate asjaolude muutumist ega moonuta kahju hüvitamise eesmärki[13]. Kui eesmärk on hüvitada sissetuleku vähenemise läbi tekkinud kahju, siis võib Riigikohtu hinnangul kasutada üldise keskmise brutopalga või kahju kannatanud isikuga samal tegevusalal töötavate isikute keskmise brutopalga muutust kajastavat indeksit (lahend 3-2-1-106-14 p 10)[14].

Kuigi hüvitise aluseks on üldjuhul kannatanu õnnetuse-eelne netosissetulek, siis muutusena kasutatakse brutopalga muutust, sest

- brutopalga kohta saadav teave on Statistikaameti andmetest lihtsasti leitav
- maksumuudatuse mõju oleks olnud ka siis, kui juhtunut poleks olnud ja kannatanu oleks oma palka edasi saanud

$$KBP_{muut} = \frac{KBP_{arvutatav\ periood}}{KBP_{enne\ õnnetust}}$$

$KBP_{enne\ õnnetust}$ – keskmine brutopalk perioodis, mil kindlustusjuhtum toimus või sellele vahetult eelnevas perioodis. Aluseks on Statistikaameti andmed PA111 (https://andmed.stat.ee/et/stat/majandus__palk-ja-toojeukulu__palk__luhiajastatistika/PA111): Keskmine brutopalk, eurot; Kokku – kõik tegevusalad; Kvartal, mil õnnetus toimus või juhul, kui seda ei ole veel avaldatud, siis sellele eelnev kvartal

$KBP_{arvutatav\ periood}$ – keskmine brutopalk kvartalis, millesse langeb periood, mille hüvitist arvutatakse või juhul, kui see ei ole avaldatud, siis arvutamise hetkeks viimati avaldatud keskmine brutopalk kuus

[13] Varul, P.; Kull, I.; Kõve, V.; Käerdi, M.; Sein, K. Võlaõigusseadus I. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2016, lk 720
[14] *Ibid*., lk 721

Päevade arv, mille eest vastav hüvitis on arvutatud

Tavaliselt on ühe kuu hüvitise arvutamisel päevade arvuks 30 sõltumata päevade arvust kuus. Kuivõrd üldlevinud on Eestis see, et inimese palk ei sõltu päevade arvust kuus ning hüvitise aluseks on tavaliselt inimese palk, siis on asjakohane, et ka pikaajalise töövõimetushüvitise suurus ei sõltu päevade arvust kuus. Sellisel puhul on tavaline ka muudel elualadel, et kuu pikkuseks loetakse 30 päeva.

Üksnes juhul, kui hüvitist makstakse lühema perioodi eest – esimene või viimane hüvitise maksmise kuu – on teguri PA väärtus 30-st erinev.

Liikluskindlustuse kindlustusjuhtumist tingitud kannatu töövõime kaotuse määr

Vastava protsendimääraga väljendatakse kannatanu töövõime vähenemise ulatust. Sellega arvestamine tuleb liikluskindlustuse seaduse § 28 lõikest 1. Protsendimäärad leitakse liikluskindlustuse seaduse § 28[1] lõike 5 kohaselt vastava määruse järgi.

Allolevas tabelis on toodud näited, mille puhul käitutakse ülaltoodud üldreeglist erinevalt.

Olukorra kirjeldus	Liikluskindlustuse kindlustusjuhtumist tingitud kannatu töövõime kaotuse määr
Inimesel oli enne kindlustusjuhtumit tuvastatud puuduv töövõime ja ta ei olnud ka praktikas võimeline tööd tegema	Isegi kui kannatanu sai liiklusõnnetuses täiendava tervisekahjustuse, siis on liiklusõnnetusest tingitud töövõime kaotuse määr 0% ja õigust hüvitisele ei ole. Kahju, mis seisneb tulu saamata jäämises (sissetuleku vähenemine või ka edasiste majanduslike võimaluste halvenemine), ei ole tekkinud.
Inimesel oli enne kindlustusjuhtumit tuvastatud puuduv töövõime, aga ta töötas ja sai tulu. Liikluskindlustuse juhtumis saadud tervisekahjustuse tõttu inimene ei saa enam tööd teha ja tulu teenida	Liikluskindlustuse kindlustusjuhtumist tingitud kannatu töövõime kaotuse määr on 100%, sest õnnetuse-eelne tulu oli teenitud arvestades kannatanu tervisest tulenevat võimekust. Vt ka Riigikohtu lahend 2-16-9313 p 29.
Inimene ei olnud enne õnnetust käinud töövõime hindamisel. Tal oli tervisekahjustus, mis oleks andnud osalise töövõime. Enne õnnetust inimene töötas. Peale liiklusõnnetust hindas Töötukassa inimese töövõimet ning leidis, et inimesel on puuduv töövõime	Liikluskindlustuse kindlustusjuhtumist tingitud kannatu töövõime kaotuse määr on 100%, sest õnnetuse-eelne tulu oli teenitud arvestades kannatanu tervisest tulenevat võimekust.

Kindlustusandja vastutuse ulatuse protsent

Kindlustusandja vastutuse ulatus võib olla väiksem kui kogu kahju. Kindlustusandja võib hüvitist vähendada kannatanu enda osa võrra tekkinud kahjus. Kui olukord on selline, et inimesele tekitatud kahju eest vastutavad kahe sõiduki juhid ja sellest tulenevalt kaks eri kindlustusandjat, siis sel juhul tuleks siin valemis jätta vastutuse ulatuse määraks 100% ning jagada kahe seltsi vahel kogu hüvitis.

Kindlustusandja ei vastuta täies mahus kahju hüvitamise eest, kui kannatanul oli enda osa kahju tekkimises või selle suuruses. Näiteks, kui kannatanu enda osa õnnetuse tekkimises oli 20%, siis määratakse valemis seltsi vastutuse ulatuseks 80%.

Samas, kui inimesele tekitatud kahju eest vastutavad kahe sõiduki juhid ja sellest tulenevalt kaks eri kindlustusandjat, siis sel juhul tuleks siin valemis jätta vastutuse ulatuse määraks 100% ning jagada kahe seltsi vahel kogu hüvitis.

> *Näiteks, kui jalakäija sai viga nii, et jäi kahe auto vahele ning mõlema auto juhid vastutavad ühtmoodi tekkinud kahju eest, siis auto A liikluskindlustuse kindlustusandja vastutab 50% ulatuses ja auto B liikluskindlustuse kindlustusandja samuti 50% ulatuses. Sel juhul tuleb arvutada kliendi hüvitis nii, et vastutuse ulatus on 100% ning jaotada kahe seltsi vahel pooleks hüvitise lõppsumma.*

Töövõimetoetus, millega arvestatakse hüvitise maksmisel

Kannatanule makstava hüvitise arvutamisel võetakse arvesse töövõimetoetuse summa, mille inimene saab liikluskindlustuse juhtumi tõttu tekkinud tervisekahjustusest lähtuvalt. Seega näiteks, kui inimene oli enne liiklusõnnetust osalise töövõimega ja sai vastavat töövõimetoetust ning liiklusõnnetuses saadud

tervisekahjustuse tõttu on ta puuduva töövõimega ja hakkab saama vastavat töövõimetoetust, siis hüvitise arvutamisel võetakse arvesse vaid töövõimetoetuse suurenemine.

Kui kannatanu sai enne liikluskindlustuse juhtumit töövõimetoetust ning selle summa ei muutunud liiklusõnnetuse läbi tekkinud tervisekahjustuse tõttu, siis ei arvestata töövõimetoetuse summaga hüvitise suuruse arvutamisel[15].

Kui isiku töövõime on peale liikluskindlustuse juhtumit vähenenud muul põhjusel, kui liiklusõnnetuses saadud vigastus, siis käitutakse samamoodi nagu ülal nimetatud, st hüvitise arvutamisel võetakse arvesse vaid see osa töövõimetoetusest, mida inimene saaks siis, kui esineks üksnes liiklusõnnetusest tingitud tervisekahjustus.

Kui kannatanu on osalt töövõimetu või vähenenud töövõimega kindlustusjuhtumi tõttu ja osalt muul põhjusel, siis hüvitatakse Töötukassa tagasinõudest vaid see osa, mille võrra liikluskindlustuse juhtumi järgselt saadav töövõimetoetus on suurem enne juhtumit saadud töövõimetoetusest.

Muud hüvitised ja perioodilised maksed, mida arvestatakse hüvitise maksmisel

Tõdeme, et Riigikohtu lahendites on märgitud, et vanaduspensioniga ei tohiks saamata jäänud tulu hüvitise arvutamisel arvestada[16]. Nõustume, et vanaduspension ei ole määratud tervisekahjustuse eest, seega ei ole alust seda hüvitatavast kahjust maha arvata.

Siiski tuleb arvestada ka kahju hüvitamise üldpõhimõttega – asetada kannatanu võimalikult lähedasse rahalisse seisu, mis oleks olnud siis, kui juhtumit ei oleks toimunud. Näiteks, kui inimene enne vanaduspensioni ikka jõudmist sai 2000 eurot töövõimetushüvitist ja 580 eurot töövõimetoetust, oli tema sissetulek kokku 2580 eurot. Vanaduspensioni ikka jõudes vähendatakse õnnetuse-eelset tulu 40% võrra (liikluskindlustuse seaduse § 30 lg 6). Kuna inimene vanaduspensioni eas enam töövõimetoetust ei saa, siis seda tema hüvitisest ka maha ei võeta. Nii on arvestuslikuks hüvitiseks 2580 x 60% ehk 1548 eurot, millele lisandub riigi makstav vanaduspension (seda hüvitisest maha ei võeta), näiteks 800 eurot. Kokku on sissetulek 2 348 eurot, mis vastab pensionikka jõudmise eelsele sissetulekule.

Vt ka hüvitise maksmise lõpetamine, kui inimene on jõudnud vanaduspensioni ikka p 5.2.

Samuti ei käi siia alla puudega tööealise inimese toetus ega puudega vanaduspensioniealise inimese toetus, sest neid toetusi makstakse puudest tingitud lisakulude hüvitamiseks, tegu ei ole vähenenud sissetuleku kompenseerimisega.

5.4.2 Hüvitis Töötukassale

Hüvitis piirdub Töötukassa makstud töövõimetoetusega, mida saab arvestada kannatanu hüvitise arvutamisel, vt jaotus „Töövõimetoetus, millega arvestatakse hüvitise maksmisel“. Teisalt ei saa hüvitis Töötukassale olla suurem kindlustusandja kogu kohustusest.

Hüvitis Töötukassale arvutatakse valemiga:

$$Hyvitis_{Töötukassa} = min\left\{TVT;\ \begin{cases} NTELÕ_{päev} \cdot KBP_{muut} \cdot PA \cdot P \cdot TV\% \cdot KAV\% - MH - Hyvitis_{kannatanu} \\ \left(NTELÕ_{päev} \cdot KBP_{muut} \cdot PA \cdot P - NTPLÕ\right) \cdot KAV\% - MH - Hyvitis_{kannatanu} \end{cases}\right\}$$

$Hyvitis_{Töötukassa}$ – hüvitis Töötukassale

Valemi muude tegurite selgitused ning sisu selgitused vt valemite selgitused eespool.

[15] Riigikohtu lahend 2-16-9313 p 30.
[16] vt lahend 3-2-1-68-10 p 11 ja 3-2-1-117-08 p 13.

5.4.3 Kindlustusandja igakuine arvestuslik kohustus

Tegu on arvestusliku arvutusega, mis on sisendiks kindlustusandjale kindlustustehnilise eraldise moodustamiseks.

Igakuine arvestuslik kohustus arvutatakse valemiga:

$$Arvestuslik\ kohustus = NTEL\tilde{O}_{päev} \cdot KBP_{muut} \cdot PA \cdot P \cdot TV\% \cdot KAV\% - MH$$

Valemi tegurite selgitused ning sisu selgitused vt valemite selgitused eespool.

Liikluskindlustuse kindlustusjuhtumist tingitud kannatu töövõime kaotuse määra (TV%) puhul tuleb kindlustusandjal hinnata, kas kasutatakse töövõime kaotuse määra, mis praegu on määratud või tõenäolist tulevikus määratavat määra.

5.5 Hüvitise ümberarvutamine

Hüvitis arvutatakse ümber, kui inimene on jõudnud vanaduspensioni ikka. Sel juhul võetakse õnnetuse-eelsest tulust arvesse 60% (liikluskindlustuse seaduse § 30 lg). Vt ka selgitus jaotuses „Müüd hüvitised ja perioodilised maksed, mida arvestatakse hüvitise maksmisel“.

Vanaduspensioni ea määramisel saab kasutada vastavat kalkulaatorit https://pension.sotsiaalkindlustusamet.ee/kalkulaator.

Samuti arvutatakse hüvitis ümber, kui muutuvad muud hüvitise arvutamise valemis olevad sisendid.

6 EDASISTE MAJANDUSLIKE VÕIMALUSTE HALVENEMISEST TINGITUD KAHJU HÜVITIS

Edasiste majanduslike võimaluste halvenemisest tingitud kahju hüvitist makstakse siis, kui täidetud on kõik alltoodud tingimused

- inimene sai liikluskindlustuse juhtumis tervisekahjustuse nii, et tal on tuvastatud osaline või puuduv töövõime (kohaldatakse liikluskindlustuse seaduse § 28 lg 5 reeglit)

  Seega, kui inimese töövõime on ajutiselt kadunud või vähenenud, näiteks inimene on liiklusõnnetuse tõttu ajutiselt töövõimetu (ta on haiguslehel) ja tal ei ole tuvastatud liiklusõnnetusest saadud tervisekahjustusest tingitud osalist või puuduvat töövõimet, siis ei ole tal õigus edasiste majanduslike võimaluste halvenemisest tingitud kahju hüvitisele.

- liikluskindlustuse juhtumis saadud tervisekahjustus takistab kannatanul tulu teenimist või tervisekahjustusest tingituna saaks teenida vähem tulu võrreldes õnnetuse-eelse olukorraga
- õnnetuse-eelse tulu järgi arvutatud püsiva töövõimetuse hüvitis oleks null või tekkinud kahjust väiksem

Edasiste majanduslike võimaluste halvenemisest tingitud kahju hüvitis arvutatakse ja makstakse samade reeglite järgi nagu pikaajalise töövõimetuse hüvitis arvestades alltoodut

- eesmärk on hüvitada liikluskindlustuse juhtumi läbi tekkinud kahju, st mis töötasu oleks kannatanu võinud saada, kui ta poleks liikluskindlustuse juhtumis tervisekahjustust saanud
- õnnetuse eelseks tuluks loetakse tulu vastavalt punktile 6.1
- hüvitise maksmise alguse aeg vastavalt punktile 6.2
- hüvitise saamise õigus on üksnes kannatanul, aga ka näiteks Töötukassal töövõimetoetuse osas
- kannatanul on õigus saada hüvitist metoodika põhimõtetest erinevalt, kui ta tõendab, et hüvitist tuleks maksta teistel alustel. Ka kindlustusandjal on õigus maksta kannatanule hüvitist metoodika põhimõtetest erinevalt, kui ta tõendab, et teisiti maksmine on õigustatud

Kuigi diferentsihüpoteesi kohaldades võiks väita, et inimesel, kes enne õnnetust tööl ei käinud ja tulu ei saanud, ei olegi õigust töövõimetusest tingitud kahju hüvitisele, siis võlaõigusseaduse § 128 lg 4 teise lause

kohaselt tuleks isiku töövõimetuse korral lugeda kahju tekkinuks ning hüvitada tuleb edasiste majanduslike võimaluste halvenemise läbi tekkinud kahju[17].

Kuigi võlaõigusseaduse kommenteeritud väljaande kohaselt tuleks edasiste majanduslike võimaluste halvenemisest tekkinud kahjuks lugeda eelkõige kahju, mis tuleneb sellest, et isikul ei ole osalise töövõimetuse tõttu võimalik enam samas ametis jätkata[18], siis juhul, kui osalise töövõimetuse läbi tekkinud kahju hüvitise aluseks on kannatanu õnnetuse-eelne sissetulek, käsitletakse seda olukorda metoodika punktis 5.

6.1 Tulu, millega arvestatakse hüvitise suuruse arvutamisel

Hüvitise suuruse arvutamisel arvestatakse õnnetuse-eelne netotulu allolevas tabelis toodud näidete alusel. Netotulu leitakse brutotulust vastava metoodika alusel arvestades, et inimene oleks tasunud teise pensionisamba sissemakseid ja tema eest oleks tasutud töötuskindlustuse makseid.

Netotulu arvutamise reeglid on liikluskindlustuse seaduse § 29 lõigetes 2 kuni 7. Netotulu arvutamise kohta on LKF koostanud ka eraldi metoodika, vt „Kannatanu netotulu arvutamise metoodika“.

Kes oli kannatanu liiklusõnnetuse ajal	Brutotulu leidmise alus
Alla 18-aastane inimene või gümnaasiumi õpilane	Kui kannatanu on hüvitise maksmise ajal 18- kuni 22-aastane, siis on aluseks keskmine brutopalk, mida said Eestis 18- kuni 22-aastased õnnetuse toimumise ajal[19]. Kui kannatanu on hüvitise maksmise ajal 23- kuni 34-aastane, siis on aluseks keskmine brutopalk, mida said Eestis 23- kuni 34-aastased õnnetuse toimumise ajal. Kui kannatanu on hüvitise maksmise ajal 35- kuni 64-aastane, siis on aluseks keskmine brutopalk, mida said Eestis 35- kuni 64-aastased õnnetuse toimumise ajal. Kui kannatanu on hüvitise maksmise ajal 65-aastane või vanem, siis on aluseks keskmine brutopalk, mida said Eestis 65-aastased ja vanemad inimesed õnnetuse toimumise ajal. Metoodika koostamise ajal ei ole kõnealust statistikat Statistikaameti veebilehel avaldatud, kuid võib arvata, et see on statistika, mida kindlustusandja saab küsida Statistikaametilt.
Üliõpilane või kutseõppes haridust omandav inimene	Eeldusel, et asjaolusid arvestades oleks inimene kooli lõpetanud ja asunud vastaval erialal tööle juhul, kui õnnetust ei oleks toimunud, siis on aluseks vastava eriala keskmine brutopalk vastavalt kannatanu vanusele, arvestades kannatanu vanust samamoodi nagu alla 18-aastase isiku puhul arvestatakse.[20] Metoodika koostamise ajal ei ole kõnealust statistikat Statistikaameti veebilehel avaldatud, kuid võib arvata, et see on statistika, mida kindlustusandja saab küsida Statistikaametilt.
Tööl mittekäiv täisealine inimene, kes ei õpi	Võetakse arvesse kannatanu haridust, töökogemust, oskusi ja võimet enne õnnetust tööd teha ning leitakse sellele tuginedes hinnanguline brutosissetulek, mida inimene oleks võinud teenida. Näiteks võib aluseks olla keskmine palk ametil, mida inimene oleks saanud pidada, vt https://palgad.stat.ee/.
Pensioniealine, kes tööl ei käinud	Võib teha eelduse, et mittetöötav pensioniealine ei oleks tööle asunud ka siis, kui liiklusõnnetust ei oleks toimunud. Seega sel juhul pole õigust edasiste majanduslike võimaluste halvenemise läbi tekkinud kahju hüvitisele.

[17] Varul, P.; Kull, I.; Kõve, V.; Käerdi, M.; Sein, K. Võlaõigusseadus I. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2016, lk 691
[18] *Ibid*.
[19] Kuna hüvitise arvutamisel õnnetuse-eelne tulu indekseeritakse, siis on siin tabelis keskmise brutopalga all peetud alati silmas õnnetuse toimumise aja statistikat. Arvesse võetakse see statistika, mis kõige paremini iseloomustab õnnetuse toimumise aega. Näiteks kui õnnetus toimus 2025. aasta detsembris ja hüvitist arvutatakse 2026. aasta jaanuaris, aga selleks ajaks on avaldatud vaid 2024. aasta statistika, siis võetaksegi aluseks viimati avaldatud statistika. Näiteks kui õnnetus toimus 2025. aasta detsembris ja hüvitist arvutatakse 2028. aasta jaanuaris, siis võetakse aluseks 2025. aasta statistika.
[20] Varul, P.; Kull, I.; Kõve, V.; Käerdi, M.; Sein, K. Võlaõigusseadus I. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2016, lk 691

6.2 Aeg, millest alates tuleks hüvitist maksta

Edasiste majanduslike võimaluste halvenemise läbi tekkinud kahju hüvitist tuleb hakata maksma ajast, millal avaldus inimeses edasiste majanduslike võimaluste halvenemine, näiteks

- kui kannatanu oli õnnetuse ajal alla 18-aastane ja hüvitise aluseks on vastavas eas olevate inimeste keskmine palk eriala arvestamata, siis hakatakse hüvitist maksma alates ajast, mil inimene saab 18-aastaseks, aga mitte enne, kui on määratud osaline või puuduv töövõime
- kui kannatanu oli õnnetuse ajal üliõpilane või õppis kutseõppe asutuses, siis hakatakse hüvitist maksma ajast, mil inimene oleks kooli lõpetamise järel eeldatavalt tööle läinud, aga mitte enne, kui on määratud osaline või puuduv töövõime
- kui kannatanu oli õnnetuse ajal tööl mittekäiv täisealine, kes ei õppinud, siis hakatakse hüvitist maksma peale osalise või puuduva töövõime määramist, kuid õigus hüvitisele on alates õnnetusele järgnevast päevast

Siiski tuleb ka siin hinnata tegelikku olukorda ja tagada kahju hüvitamise üldise eesmärgi täitmine. Näiteks juhul, kui kannatanu oli enne õnnetust alla 18-aastane ja ta näiteks jätkab õppimist 18-aastaseks saamisel, siis võib arvata, et see oleks olnud nii ka juhul, kui õnnetust poleks toimunud. Sel puhul tuleb eraldi hinnata, mis ajast oleks kannatanu tööle läinud.

7 METOODIKA TÄHENDUS JA AJAKOHASENA HOIDMINE

Metoodika on koostanud LKF. Metoodika esimese avaldatud versiooni vaatas ja arutas läbi töögrupp, kuhu kuulusid Jüri Aava (LKF-i jurist), Meelis Arumägi (LKF-i juhtiv analüütik), Martti Merila (LKF-i õigusvaldkonna juht), Toomas Pajo (LKF-i kahjukäsitluse juht), Lauri Potsepp (LKF-i juhatuse liige), Karmen Saar (LKF-i kahjukäsitleja), Tatjana Vürst (LKF-i kahjukäsitleja).

LKF ei võta selle metoodikaga vastutust kindlusandja otsuse õigsuse eest.

Metoodika eesmärk on kindlustuspraktika kujundamiseks selgitada kooskõlas võlaõigusseaduse, liikluskindlustuse seaduse ja kohtupraktikaga kahju hüvitamise põhimõtteid, hüvitatava kahju ulatust ja kahju hüvitamise viisi. Metoodika koostamisel on arvestatud õiguskirjanduses väljendatud seisukohtadega ja *mutatis mutandis* teiste riikide praktikaga. Tegemist on soovitusliku dokumendiga, mis selgitab kahju hüvitamise põhimõtteid ja kahjuhüvitamise arvutamise metoodikat. See on meie parim teadmine, kuidas tõlgendada seaduste vastavaid sätteid.

LKF jälgib seaduste muutmist ja kohtupraktikat ning vajadusel algatab metoodika muutmise. Vähemalt kord aastas veendub LKF, et seadus ega kohtupraktika selles küsimuses ei tingi vajadust metoodika muutmiseks.